

Kötött pályán

Beszélgetés Lendvai Györggyel, a MÁV Szimfonikusok ügyvezető igazgatójával

I Több muzsikus ismerősömmel is beszéltem, s ők Önt az egyik legjobb zenekar igazgatóként emlegették. Most, hogy újból elnyerte a posztot, kiderült, egyedül indult a pályázaton. Talán nem tart udvariatiannak, ha megkérdezem, olyan jól dolgozott, hogy mások nem tartották érdemesnek felvenni a versenyt Önrel, avagy ez egy nehéz mesterség, netán anyagilag nem tartozik a vonzó foglalkozások közé?

– Mindenkinék köszönöm a dicséretet, de a munkámat magam nem szívesen minősíteném. Ami viszont az anyagiakat illeti, azt tudni kell, hogy ha egy ekkora intézményt vezet valaki a versenyszférában, akkor adnak alá egy autót, mobiltelefont kap, és így tovább, magyarán nem olyanok a juttatások, mint itt, ennél a zenekarnál. Szerintem tehát, aki egy ilyen pozíciót elvállal, az tisztában van azzal, hogy ez egy misszió. Másrészt – és ezt az egyik kollegám fogalmazta meg – amit mi csinálunk, az egy állandó válságmenedzselés. Mert mi nem látjuk előre, mekkora költségvetéssel tudjuk megtervezni a hangversenyévadokat, nem tudjuk, milyen ütemben kapunk pénzt. Nekünk sokszor van olyan érzésünk, amikor egy-egy igazán sikerült programunk véget ér, hogy ezt is megúsztuk. Hála Istennek.

I Ha jól emlékszem, az elmúlt évtizedekben többször is olvastam arról – s nem feltétlenül szaklapban –, hogy sok zenész aggódott amiatt, vajon a MÁV meddig tudja fenntartani a zenekarát, hiszen az utóbbi húsz-huszonöt évben olyan változások voltak a vállalatok életében, amelyek nem a feltétlen boldogságról szóltak. Ez a mindennapokban is érzékelhető volt egy zenekar életében?

– Nem feltétlenül a saját bőrünkön, de érzékeljük. Azt, hogy a MÁV szép lassan kivonul a sportegyesületek életéből, hiszen ezeket átadták az önkormányzatoknak. A kultúrházak esetében ugyanez volt a helyzet, a kórházzal is gondok voltak, tehát azt feltétlenül érzékeljük, hogy egyfajta profiltisztítás történik, s ennek nem örült mindenki. Ugyanakkor a vállalat próbál európai nagyvállalattá válni, aminek része az úgynevezett társadalmi felelősségvállalás. Úgy öt évvel ezelőtt elhatározta a fenntartónk, hogy készít egy stratégiát a társadal-

mi felelősségvállalásra vonatkozóan, s akkor négy-öt nagy intézményt, a gyerekvasutat, a Vasutasok Országos Kulturális Egyesületét, amely szerte az országban kultúrházakat működtet, ezek némelyikében zeneiskolát is, aztán a közkedvelt Vasúttörténeti Parkot, valamint a zenekart támogatásra méltónak ítélte. Emiatt mi sosem éreztük azt, hogy a létünk veszélyben forog. Persze tudjuk, a MÁV-on belül és kívül is vannak hangok, amelyek megkérdőjelezzik, minek is kell egy szimfonikus zenekar a cégnek, de erre én mindig azt mondtam, gondolják csak meg, ha holnap megszüntetik a zenekart, vajon hány állomás lesz abból a megspórolt pénzből felújítva, s hány vonat fog gyorsabban száguldani?

I A lélegeztető készülékeket kihagyta. Ismerjük a demagóg érveket. Egy zenekar igazgató vajon támaszthat-e feltételeket akkor, amikor egy igazgatói posztra pályázik? Arra gondolok, hogy beleírhat-e a pályázataiba olyasmit, hogy ezt vagy azt mindenképpen szeretném, ha biztosítanák a munkámhoz.

– Persze. Ha az ember nem feltétlenül akarja elnyerni az állást, akkor nyugodtan írhat bármit. De itt nem arról van szó, hogy ne lennének partnerek a MÁV vezetői. Csak hogy olyan gyorsan változik az életünk, az ő életük is, és azok a feltételek is, amelyek között ők támogathatnak egy ilyen kulturális együttest, mint a miénk, hogy ennek nem lenne értelme. Ki tagadná, nagyon kényelmes lenne a következő öt évben kőbe véssett, előre megszabott feltételek között működni! Csakhogy az élet nem ilyen. Az ember ír egy ötéves programot, és fogalma sincsen, hogy három év múlva mennyi pénzből gazdálkodik. A pályázati program viszont mindig számon kérhető. Ám azt is tudni kell, szerencsére nekünk olyan partnereink vannak, a kommunikációs részleg például, akikhez tartozunk, akikről tudjuk, hogy az érdekeinket maximálisan képviselik a MÁV-on belül, ha például pénzről van szó. A kuratóriumban is ott ül a cég képviselője.

I Gondolom az sem közömbös, ha a fenntartó cég vezetői szeretik a muzsikát. Már-

pedig a MÁV vezetői közül sokat látok a koncerteken.

– Ennek természetesen örülünk. Mindig az a nehéz, amikor valakit először kell „elcsábítani” egy-egy koncertre. Azt tapasztaltam az évek során, hogy ha valaki valamilyen módon közel került a zenekarhoz, mondjuk a kuratórium tagja lett, felügyelőbizottsági tag lett, és ennek okán jön el a koncertünkre, s nem feltétlenül Beethovénért, egyszer csak koncertlátogatóvá válik.

I Nagy bajok vannak a világban, és bizony a MÁV-ot mostanában még az ág is húzza, ráadásul önhibáján kívül. A menekültügyre gondolok például. Lehet-e vajon megjósolni, milyen lesz a következő öt esztendő, amíg Ön mindenképpen hivatalban lesz?

– Én a pályázatomban is leírtam, nekünk, akik működtetjük ezt az intézményt, az a feladatunk, hogy az adott körülményekből a lehető legjobbat hozzuk ki. Ez közhelynek hangzik, de valójában ez a válságmenedzselés jelszava. Hiszen olyan általunk befolyásolhatatlan tényezők határozzák meg az életünket, a támogatottságunkat, s valójában oly szűkek a mozgási lehetőségeink, hogy jóslni nem lehet, csak alkalmazkodni a folyton változó körülményekhez. Benem fölmerült például a menekültügy kapcsán, hogy mi nem tudjuk, vajon az 15. 16. században milyen zeneművek, műalkotások születtek volna meg, ha nem foglalja el a fél országot a török. A menekültáradat következményeit sem tudjuk még felmérni. Ugyanakkor az is igaz, hogy mivel ez a jelenség a kultúrát is mélyen érinti, ilyenkor nagyon fontos a magyar kultúra bátyáit jelentő intézmények, a színházak, zenekarok feladatait komolyan venni és munkájukat támogatni.

I Azt is mondhatnánk, hogy mint a Titanic, a süllyedésig kell játszani. Ám nem akarok pesszimistának tűnni, ezért más vizekre eveznék. Jól emlékszem arra az időszakra, amikor a Magyar Rádió kitűnő zenekarából sokakat átcsábítottak az alakuló Fesztiválzenekarba. Azt látom, mostanában sincs ez másképp, magyarán nagy a mozgás ide-oda. Értelemszerű, hogy az a zenekar, amely eddig sem fizette túl zené-

szeit – és ilyen a MÁV Zenekar – könnyen hátrányba kerülhet, vagy éppen átjáró házzá válhat. Önöknek gondot okoz ez a jelenség?

– Igen. A mi zenekarunk mindig is tranzitzenekar volt. Sajnos a juttatások most már a vidéki zenekaroknál is jobbakként állnak nálunk. Interneten hozzáférhető az adatok, melyik zenekar milyen költségvetéssel rendelkezik, s ebből világosan kiderül, hogy néhány vidéki zenekar másfélszeres összegből gazdálkodik, mint mi. Ennek természetesen van elszívó hatása. Folytonos küzdelem itt tartani a legjobb muzsikusainkat. Az utánpótlás elvileg nem nehéz, hiszen kitűnő művészek kerülnek ki az egyetemről. Ám a mai világ abban is más, hogy Európa elszívó hatása igencsak érvényesül. Egy példa. Negyedéves hallgató eljön hozzánk kisegítőként. Kitűnően megoldja a feladatot, gyönyörűen fújja a trombitát. Alig várjuk, hogy lediplomázzon, és jöjjön hozzánk. Ám ötödikben már nemigen látjuk, később meg híre jön, hogy a Milánói Scalában játszik már. Arról nem beszélve, hogy azért a pénzért, amennyit mi fizetünk, nagyon nehéz valakit találni.

! Végére is ez a jelenség az összes szakmát, az orvosétól a jó szakmunkáséig mindegyiket érinti minálunk. Persze az nehezen képzelhető el, hogy létrejön egy új állami kórház, és abban négyzerezesek lesznek az orvosi fizetések, mint a régiókban.

– No, látja, ilyen nincs, csak a zenei életben. Azt azért hadd tegyem hozzá, van már néhány vezető intézmény, például az Operaház, amelyik európai fizetést ad. Ha nem is ugyanazt, mint a bécsi operában, de nyugat európai, zenekari fizetést ad az embereinek. Mi attól nagyon messze vagyunk. Nehéz ügy, és kell is valami megoldást találnunk, különben a legjobb zenészeink sorra elmennek.

! Az anyagiak képesek jelentősen módosítani, befolyásolni azt a tervet, amit a pályázatában ilyenkor leír az ember?

– Természetesen. Mi három lábon élünk. Egyik a MÁV támogatása, másik az állami támogatás, a harmadik a saját bevétel. Az állami támogatás viszont a teljesítmény függvénye. Ha azt mondom, hogy mert kevesebb a pénzünk, ezért kevesebb koncertet csinálunk, akkor, mivel csökken a fellépések száma, abban a pillanatban kevesebb állami támogatást kapunk. Tehát ha ezen spórolunk, akkor egy leépítő spirálba kerülünk.

! Jut eszembe, születetten közgazdász tehetség Ön, vagy beletanult?

– Nem tudom, van-e ilyen tehetségem... Ami talán segít, hogy mérnöki végzettségem van, tehát a számok világától nem álok olyan messze.

! Mérnöki végzettséggel hogy került zenei pályára, hiszen sokan tudják Önről, hogy profi hegedűs, vonósnyégyesben is játszik.

– Ez egy másik történet. Gyerekkorom óta zenéltem, édesapám hegedült, amatőr módon, de nagyon jól. Az iskola mellett zenét tanultam, a Szent István Zenekarban koncertmester is lettem, és láttam, hogy sokan, akik mögöttem ültek, simán bekerültek a főiskolára. Igazság szerint, amikor villamosmérnöknek álltam, az vezérelt, hogy hangmérnök akarok lenni. A műszaki elvégzése után elmentem a Zeneművészeti Főiskolára. S amikor azzal is kész voltam, megkerestem Matz Lászlót, a Magyar Rádió legendás zenei rendezőjét. Elmondtam neki a nagy álmomat, hangmérnök, vagy zenei rendező szeretnék lenni. Ő azt mondta, olyan esetre nem emlékszik, hogy valakinek egyszerre legyen felsőfokú zenei végzettsége is, meg mérnöki is. Csakhogy azt is hozzátette, a rádiós munka rögzös utat jelent, mert először külsőként kell dolgozni. Akkor nekem már volt egy külföldi szerződés, hegedűsként, s rábeszéltem, ne gondolkozzak, menjek ki. Így aztán nem lettem hangmérnök.

! Visszatérve a pályázatához és a gazdálkodáshoz. Az Önök esetében mi jelenti a saját bevételt?

– Van jegybevételeink, vannak külső megrendelésű koncertjeink, például amikor a Tavaszi Fesztivál meghív bennünket, kísérvünk egy világhírű énekest, s akkor azt valamennyi pénzért elvállaljuk...

! Ez nehéz alku?

– Lehet ugyan alkudni, de azért korlátozottak a lehetőségek. Mivel évtizedes kapcsolatból születnek többnyire ezek a felkérések, vagyunk olyan jóban, hogy megmondják, mennyi pénzük van rá. Tisztelegesen folyik a játék. Folytatva a sort, saját bevételt jelenthetnek a szponzori pénzek, az adók egy százaléka, és a lemezfelvételek bevételei.

! Ha már a világpolitikát is emlegettük, sokan emlékszünk arra – a nem túl nagy sajtóvisszhang ellenére is –, hogy a zenekart sokszor hívták meg az elmúlt évtizedekben a Közel-Keletre. Egy-egy világhírű énekest

kísértek rangos fesztiválokon. Ennek vége, ki tudja, mennyi időre...

– Sajnos. Tavaly nyáron, ha jól emlékszem, július elejére kaptunk egy meghívást. Juan Diego Flórez, a híres tenoristát kísértük volna. Csakhogy a koncert elmaradt, vélhetően Flórez menedzsmentje nem vállalta a fellépést. És másnap már mi is hallottuk a hírekben, hogy Szíria felől betörték Libanonba.

! Volt-e a pályázatában valami, ami meglepetést okozhat a társulatnak?

– Nem tervezem fenekestől felforgatni a világot. Lehet, hogy ez egyfajta konzervatív gondolkodásra vall, de úgy gondolom, mi egy olyan konzervatív értéket közvetítünk, aminek 60-70 éves múltja van. Pár esztendeje felmerült, közvetlenül az idejövetelem után, hogy kell-e profilváltás. Akkor még Petrovics Emil volt a kuratórium egyik tagja. Ő elég vehemensen, és meggyőző logikával tudott érvelni, s Pernye Andrászt idézve azt mondta, Pernye mindig arra bízta növendékeit, ha meg akarják tanulni az alap-repertoárt, legyenek szívesek MÁV zenekari koncertekre járni. Mindenki azt szeretné, hogy egyre többen járjanak koncertre, én viszont nem szeretném, ha ennek valamiféle hígulás lenne az ára a repertoárt illetően. Az ifjúsági koncerteken is egyre többször tapasztalom azt, hogy mindenféle esztrád-jellegű, csoki dobálás, jelmezes bohóckodás folyik. Többnyire azzal az érzéssel jövök ki, hogy egy érdekes előadáson jártam, amit a gyerekek imádtak, de nem voltak koncerten, vagyis nem koncerten voltak. Szerintem a hangversenyhez hozzátartozik, hogy igenis a gyerek tanulja meg, itt csendben kell lenni, föl kell öltözni szépen, esetleg el kell olvasnia valamit a műről, a szerzőről.

! Én sem gondolnám, hogy a zenekari tagoknak a duplaszaltót kellene gyakorolniuk ahhoz, hogy egy gyerek élvezze a zenét, de ez a téma tényleg egy hosszú beszélgetést, vitát igényelne. Viszont arra nagyon kíváncsi vagyok, vajon minden esetben alku kérdése az, hogy egy-egy híres karmester, például az Önök művészeti vezetője, Csaba Péter, akinek vezényletével a múlt évadban csodaszép koncerteket élvezhettünk, milyen műveket akar elvezényelni? Egyáltalán, a társulatnak mennyi beleszólása van a koncertprogramba?

– Vendégkarmesterek esetében az én gyakorlatom a következő: megkérem az illetőt, mondja el, mit szeretne vezényelni. Valószínűleg ugyanis, hogy azt fogja javasolni, amit a

A 70 éves MÁV Szimfonikus Zenekar képét adta át Lendvai György Dávid Ilona vezérigazgatónak

legjobban szeret és tud. Tehát ilyenkor mindenki jól jár. Mindig megkérem a karmestert, írjon két-három programot, és akkor mi abból össze tudunk állítani egy jót, hiszen ő nem tudhatja, hogy abban az évben mit, s hányszor játszottunk. Vannak aztán olyan esetek, amikor egy-egy karmesterről pontosan tudjuk, mely műveknek a specialistája. Ha mondjuk, idejön egy orosz karmester, és Csajkovszkijt vezényel, annak egész más lesz az „íze”.

■ Kik fogják vezényelni a zenekart az előtűnk álló szezonban?

– A zenekarhoz kötődik Kesselyák Gergely, ő három koncerten vezényel, Kobajasi Kenicsiró, a tiszteletbeli vendégkarmesterünk újból eljön Magyarországra, vele négy koncertünk lesz, Takács Nagy Gábornak is három koncertjét hallgathatja meg a közönség, Kocsis Zoltán is jön, s ez nekünk nagyon fontos. A fiatalabbak közül jön Héja Domonkos, őt nagyon szeretjük, s bár most nem itthon dolgozik, de eljön hozzánk.

■ Megkérdezi a zenekart olykor, hogy kivel szeret dolgozni?

– Nem olykor, mindig. Nagyon sok jó karmester van, meg persze rossz is akad. Ha véletlenül „belefutunk” egy utóbbiba, akkor mindig van három-négy önként jelentkező, aki bejön hozzám, és azt mond-

ja, ez tarthatatlan, valamit csinálni kell. Viszont ha jó a karmester, akkor azok, akik szeretik, nem jönnek be. Én meg mindig mondom nekik, gyertek, mondjátok meg azt is, ki a jó. Mert ha az ember egy évadot állít össze, az szempont, hogy kivel jó dolgozni, kivel szeretnek koncertezni. És bizony van olyan eset is, amikor egy karmester nagyon jó, nagyra is tartja mindenki, de nem hívjuk, mert nem jött létre vele az az ezoterikus kapcsolat, ami ahhoz szükséges, hogy kihozza belőlük a maximumot.

■ Az évadhoz is, meg a pszichológusi képességeket is igénylő munkájához sok sikert kívánok, de azt még mondja el, mikor alakult ki a MÁV-val való kapcsolata?

– Ez egy prózai történet. Láttam a pályázati kiírást tizenegy évvel ezelőtt, és megpályáztam. Ez már a harmadik ciklusom ebben a székben.

■ S miképpen születik meg az emberben az a gondolat, hogy én ezt a zenekart vezetni szeretném?

– Igazság szerint én először Szegeden egy kamarazenekarnál voltam menedzser, aztán a szimfonikus zenekarnál. Némi tapasztalatom tehát volt. És ha megengedi, hadd kanyarodjak vissza a legelső kérdéséhez, amikor azt firtatta, miért is nem je-

lentkeztek többen erre a pályázatra. Nos, nemcsak nálunk, hanem egész Európában probléma a zenekari menedzserképzés hiánya. A zenekari szövetségünk tagja több európai szervezetnek is, és az egyikkel most egy olyan programot készítünk, amely lehetővé tenné zenekari menedzserképzését. Itt először is kell érteni a zenéhez. Az előadó művészeti törvény azt mondja, vagy zenész, vagy jogász, vagy közgazdász végzettséggel lehet erre a posztra pályázni.

■ Holott a legjobb az lenne, ha mindhárom szakmához konyítana az ember, nemde bár.

– Persze. Az egyik probléma, ami miatt nem jelentkeznek erre az állásra, hogy hiányzik a képzés. És azért azt is látom, sajnos a szakértelemnek egyre kevesebb szerepe van, s nem csak a mi területünkön...

Kondor Katalin

Előző lapszámunkban a dr. Vigh Andréval készült interjúban tévesen ítéltük oda Keller Andrásnak a professzori címet. Az olvasóktól és az érintettektől elnézést kérünk.

(A Szerk.)